

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2005-1-118 (Devralma)
Karar Sayısı : **05-71/981-270**
Karar Tarihi : 21.10.2005

10 **A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER**

Başkan : Mustafa PARLAK
Üyeler : Prof.Dr. Zühtü AYTAÇ, Prof.Dr. Nurettin KALDIRIMCI,
Süreyya ÇAKIN, Mehmet Akif ERSİN

B. RAPORTÖRLER: İsmail Atalay YOLCU, Cengiz SOYSAL, Harun ULU,
Mert KARAMUSTAFAOĞLU, Mehmet Selim ÜNAL

20 **C. BİLDİRİMDE
BULUNAN**

: - Özelleştirme İdaresi Başkanlığı

D. TARAFLAR

: - Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
Ziya Gökalp Cad. No:80 Kurtuluş-Ankara

- Koç-Shell Ortak Girişim Grubu
Nakkaştepe, Azizbey Sok. No:1 34674 Kuzguncuk-
İstanbul

30

- Indian Oil Corp. Ltd.- Çalık Enerji San. ve Tic. A.Ş.
Ortak Girişim Grubu
Ak Plaza, Yaşam Caddesi, No:7, 06520,
Söğütözü, Ankara

- Ordu Yardımlaşma Kurumu Genel Müdürlüğü
Ziya Gökalp Cad. No:64 06600 Kurtuluş-Ankara

E. DOSYA KONUSU: TÜPRAŞ'da %51 oranındaki Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na ait hissenin blok satış yöntemiyle özelleştirilmesi işlemine izin verilmesi talebi.

40

F. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 11.1.2005 tarih ve 356 sayı ile giren Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın ön bildiriminde, TÜPRAŞ'ın %51 oranındaki Özelleştirme İdaresi Başkanlığı hisselerinin blok satış yöntemiyle özelleştirilmesine ilişkin olarak, 1998/4 sayılı Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumu'na Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in 4. maddesi uyarınca Rekabet Kurulu'nun görüşü talep edilmiştir.

50 Bunun üzerine, 15.2.2005 tarih ve 28 sayılı Mesleki Daire görüşü ile 21.2.2005 tarih ve 1171 sayı ile intikal eden Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın görüşleri dikkate alınarak, 3.3.2005 tarih ve 05-12 sayılı karar ile konuya ilişkin Rekabet Kurulu Görüşü oluşturulmuş ve 7.3.2005 tarih ve 658 sayı ile anılan İdare'ye bildirilmiştir.

60 Kurum kayıtlarına 13.9.2005 tarih 11406 sayı ile giren ve en son 4.10.2005 tarih ve 6965 sayı ile eksiklikleri tamamlanan Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın izin başvurusu üzerine, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 7. maddesi ile 1997/1 sayılı Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ ve 1998/4 sayılı Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumuna Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ'in ilgili hükümleri uyarınca yapılan inceleme sonucu düzenlenen 17.10.2005 tarih ve 2005-1-118/ÖN-05-İAY sayılı Devralma Ön İnceleme Raporu, 17.10.2005 tarih ve REK.0.05.00.00-120/203 sayılı Başkanlık önergesi ile 20.10.2005 tarih ve 05-70 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ancak yapılan oylama sonucunda karar yeter sayısı oluşmamış, bu nedenle dosya 21.10.2005 tarih ve 05-71 sayılı Kurul toplantısında tekrar görüşülerek karara bağlanmıştır.

70 **G. RAPORTÖRLERİN GÖRÜŞÜ:** İlgili raporda; TÜPRAŞ'ın %51 oranındaki İdare hisselerinin özelleştirilmesi işlemine ilişkin edinilen bilgi ve belgeler ışığında;

- İşlemin TÜPRAŞ'ın kontrolünde değişikliğe yol açması nedeniyle 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2. maddesi kapsamında bir devralma olduğu,
- Tarafların toplam ciro ve pazar payları itibarıyla ilgili Tebliğlerde yer verilen eşiklerin aşıldığı ve bu nedenle işlemin Rekabet Kurulu'nun iznine tabi olduğu,
- TÜPRAŞ'ın, Koç-Shell Ortak Girişim Grubu tarafından devralınmasının, TÜPRAŞ'ın rafinaj pazarındaki mevcut hakim durumunu güçlendireceği, ancak bu durumun, *"İzmir Rafinerisi'nde yer alan LPG ithalına yönelik tesislerin, PROTOKOL çerçevesinde yürütülen uygulamaya ilave olarak, 3 yıl boyunca dağıtım şirketlerinin doğrudan ithalat yapabilmelerine de olanak tanıyacak şekilde kullanıma açılması"* halinde, rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağı ve bu koşulla işleme izin verilebileceği,
- TÜPRAŞ'ın, Indian Oil Corporation Limited-Çalık Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş. Ortak Girişim Grubu tarafından devralınmasının Kanun'un 7. maddesi ve 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında bir sakınca doğurmadığı ve işleme izin verilmesi gerektiği,
- TÜPRAŞ'ın, Ordu Yardımlaşma Kurumu tarafından devralınmasının da Kanun'un 7. maddesi ve 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında bir sakınca doğurmadığı ve işleme izin verilmesi gerektiği,
- 90 -Rafinaj dışındaki ilgili ürün pazarları bakımından, alıcıların hiçbirinin Türkiye'de herhangi bir faaliyetleri bulunmaması nedeniyle, bu pazarlar bakımından herhangi bir yoğunlaşma ihtimali olmadığı,

ifade edilmektedir.

H. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

H.1. Taraflar

100

H.1.1. TÜPRAŞ

Esas itibarıyla rafinaj pazarında faaliyette bulunmakta olan TÜPRAŞ'ın, Körfez Petrokimya Kompleksi'ndeki faaliyetleri nedeniyle, petrokimya sektörüne ilişkin pazarlarda da yer aldığı; ayrıca DİTAŞ (Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği A.Ş.)'nin faaliyetleri dikkate alındığında, taşımacılık alanında da faaliyet gösterdiği görülmektedir.

110

%51 oranındaki hisseleri satışa konu olan TÜPRAŞ'ın mevcut sermaye yapısı şu şekildedir:

Tablo1-TÜPRAŞ'ın Sermaye Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
ÖİB	51
Templeton Asset Management Ltd.	3,2
Grantham, Mayo, Van Otterloo LLC	1
Alliance Capital Management	1
Diğer	43,8
Toplam	100

H.1.2. Teklif Sahipleri

H.1.2.1. Koç – Shell Ortaklığı

Devralan taraf olan Koç-Shell Ortak Girişimi'nin ortaklık yapısı şu şekildedir:

120

Tablo 2-Koç-Shell Ortak Girişimi'nin Ortaklık Yapısı

Hisse Sahibi	Hisse Oranı (%)
Koç Holding A.Ş.	80,0
Aygaz A.Ş.	7,0
Opet Petrolcülük A.Ş.	3,0
The Shell Company of Turkey Ltd.	0,1
Shell Overseas B.V.	9,9
Toplam	100,0

H.1.2.1.1. Koç Holding A.Ş.

1963'te kurulan Koç Holding A.Ş.; otomotiv, dayanıklı tüketim, gıda, perakendecilik, enerji, finansal hizmetler, turizm, inşaat ve bilgi teknolojileri sektörlerinde faaliyet göstermektedir. Topluluğun 106 konsolide şirketi bulunmaktadır. Koç Grubu'nun enerji alanındaki faaliyetleri, Holding bünyesinde Enerji Grubu Başkanlığı ve bağlı şirketler eliyle yürütülmektedir. Bunlara ilişkin tespitler özet olarak aşağıda yer almaktadır.

130

Aygaz yaklaşık 1 milyon tonluk satış hacmiyle Türkiye'nin lider LPG dağıtım şirkettir. Aygaz, LPG'nin temin edilmesi, stoklanması, doldurulması ve dağıtılması konularında konutlara, ticari ve endüstriyel müşterilere hizmet vermektedir. Aygaz aynı zamanda LPG tüpü, valf, regülatör, LPG depolama tankı, soba ve ısıtıcı gibi gaz aletleri üretmekte, bunları yurtiçinde ve

05-71/981-270

yurtdışında pazarlamaktadır. Mogaz, Koç Topluluğu'nun diğer LPG şirketi olup, ikincil markalar Mogaz ve Lipet'i bünyesinde barındırmaktadır.

140 Bursa Gaz, yeni adı ile Akpa, LPG dağıtımı, akaryakıt pazarlaması ve dayanıklı tüketim ürünlerine yönelik perakendecilik faaliyetlerinde bulunan bir şirkettir.

OPET, iştirakleriyle birlikte akaryakıt dağıtım pazarında perakendecilik ve toptan satış faaliyetleri göstermekte, madeni yağlar üretmekte ve pazarlamakta, deniz yakıtları ve petrol ürünlerinin uluslararası ticaretiyle uğraşmaktadır. Aygaz ve Opet'in %50-50 ortaklık ile 2003'te kurduğu Opet-Aygaz Bulgaria, Bulgaristan akaryakıt ve LPG pazarında faaliyet göstermekte olup, Koç Topluluğu'nun enerji sektöründeki uluslararası girişimidir.

150 BOS, endüstriyel ve tıbbi gaz alanında faaliyet gösteren Türkiye'nin ikinci büyük şirkettir.

Entek, Bursa ve İzmit'te bulunan 2 adet doğalgaz kojenerasyon santraline (toplam 220 MW) sahip bir elektrik özel üretim şirkettir.

Eltek şirketi, toptan elektrik pazarında faaliyet göstermektedir.

160 Koç-Statoil Gaz, Norveç kökenli petrol ve doğal gaz şirketi Statoil ile Koç Topluluğu'nun %50-50 ortaklığıyla Nisan 2004'te, Türkiye'ye doğal gaz ithal etmek ve pazarlama faaliyetleri yürütmek üzere kurulmuştur. Şirket, halihazırda sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) toptan satışı ve iletimi ile faaliyete geçmiş bulunmaktadır.

Demir Export, demir ve kömür cevheri üretimi, zenginleştirmesi, arama ve taahhüt faaliyetlerinde bulunmaktadır.

Değerlendirme bakımından etkili olduğu düşünülen Aygaz ve OPET'in ortaklık ve yönetim kurulu yapıları şu şekildedir:

Tablo 3- Aygaz A.Ş. Hissedarlık Yapısı

Hissedar		Hisse Oranı (%)
Koç Holding A.Ş.		40,68
Liquid Petroleum Gas Development Cy. A.Ş. Türkiye Şubesi		
Hissedar	Hisse Oranı (%)	
Sebastien Picciotto	30,00	30,80
Robert Picciotto	30,00	
Rina Roselson	20,00	
Henri Picciotto	20,00	
Toplam	100,00	
Temel Ticaret ve Yatırım A.Ş.		3,88
Suna Kıraç		1,44
Mustafa Rahmi Koç		1,41
Semahat Sevim Arsel		1,41
Zer Madencilik ve Dayanıklı Mallar Yatırım ve Pazarlama A.Ş.		0,61
Mustafa Vehbi Koç		0,48

Yıldırım Ali Koç	0,48
Mehmet Ömer Koç	0,48
Nazar Dayanıklı ve Dayanısız Sınai Mallar Pazarlama A.Ş.	0,33
İpek Kırac	0,02
Halka Açık Kısım	17,98
Toplam	100,00

170

Tablo 4- Aygaz A.Ş. Yönetim Kurulu Yapısı

Rahmi Koç	Başkan
M.Ömer Koç	Başkan Vekili
Temel Kamil Atay	Üye
Shelby Robert du Pasquier	Üye
Erol Memioğlu	Üye
Ali Tarık Uzun	Üye
Mehmet Ali Neyzi	Üye

Tablo 5- Opet Hisse Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Aygaz A.Ş.	40,00
Fikret Öztürk	22,51
Nurten Öztürk	12,29
Demir Export A.Ş.	4,67
Ufuk Öztürk	4,61
Filiz Gürgöze	4,61
Ali Şafak Öztürk	4,11
Bursagaz ve Ticaret A.Ş.	2,00
Mogaz Petrol Gazları A.Ş.	2,00
Güvenok Tur. A.Ş.	1,85
Beko Ticaret A.Ş.	1,33
Stella Köse	0,02
Toplam	100,00

Tablo 6- Opet Petrolcülük A.Ş. Yönetim Kurulu Yapısı

Fikret Öztürk	Başkan
M.Ömer Koç	Başkan Yardımcısı
Nurten Öztürk	Üye
Ali Y. Koç	Üye
Ufuk Öztürk	Üye
Erol Memioğlu	Üye
Ekrem Ekmenci	Üye
Cüneyt Ağca	Üye
Kemal Yamak	Üye
Ali Tarık Uzun	Üye

H.1.2.1.2. SHELL

Koç-Shell Ortak Girişimi'nde %0,1 pay sahibi olarak görülen The Shell Company of Turkey Ltd., Shell Grubu'nun Türkiye'de siyah ve beyaz ürünlerin, LPG ve madeni yağların dağıtımında aktif olan yan kuruluşudur. Şirketin hissedarlık ve yönetim kurulu yapısı aşağıdaki şekildedir:

Tablo 7- The Shell Company of Turkey Ltd. Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
The Shell Petroleum Company Limited	99,4
The Asiatic Company Limited	0,4

180

Shell Corporate Secretary Limited	0,1
Shell Planaxis Limited	0,1
Toplam	100,00

Shell Overseas Investment B.V. de Shell Grubu'nun %100 iştiraki olan bir yatırım şirkettir. Ortak Girişim'de %9,9 pay sahibi olan şirketin Türkiye'de herhangi bir ticari faaliyeti bulunmamaktadır.

190 **H.1.2.2.Indian Oil Corporation Limited-Çalık Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Ortak Girişim Grubu**

H.1.2.2.1.Indian Oil Corporation

Indian Oil Corporation Limited (IOCL), Hindistan'da petrol piyasasında rafinaj ve dağıtım faaliyeti ile iştigal eden bir kamu kuruluşudur. Hindistan'daki en büyük ticari işletme olan IOCL aynı zamanda dünyanın 18. büyük petrol şirkettir. Hindistan'da bulunan toplam 18 rafinerinin 10 tanesini işleten IOCL'nin yıllık 54,2 milyon ton'luk üretim kapasitesi bulunmaktadır. IOCL
200 ayrıca 7.730 km'lik ülkenin en büyük transit petrol boru hattına da sahiptir.

Hindistan'ın toplam rafinaj kapasitesinin %42'sine sahip olan IOCL'nin petrol ürünleri pazarında da %56'lık pazar payı bulunmaktadır. IOCL, 2004-2005 yılları arasında 1.96 milyon ton'u ihracat olmak üzere toplam 50.1 milyon ton'luk petrol ürünü satışı gerçekleştirmiş ve petrol boru hattı yoluyla da 43.03 milyon ton hampetrol ve petrol ürünü taşınması gerçekleştirmiştir. Buna ilaveten IOCL iki yavru şirketi aracılığı ile Sri Lanka ve Mauritius'da da petrol ürünlerinin satışı alanında faaliyet göstermektedir. IOCL'nin Hindistan'da ve yurtdışında Lubrizol, Nyca SA, Petronas, gibi şirketlerle kurduğu ortak girişimler aracılığıyla da faaliyetleri bulunmaktadır. IOCL'nin yağ markası olan
210 "Servo" Dubai, Nepal, Kuveyt, Malezya, Bahreyn, Endonezya, Sri Lanka, Kırgızistan ve Mauritius gibi ülkelerde satılmaktadır.

IOCL'nin petrol ve kömür arama alanında Hindistan'da ve dışında faaliyetleri bulunmaktadır. Hindistan hükümeti tarafından yürütülen yeni arama projeleri kapsamında çeşitli ortaklıklar aracılığıyla Hindistan'da petrol, gaz ve kömür alanlarında arama çalışmaları yürüten IOCL, ayrıca yine kurduğu ortaklıklar aracılığı ile İran'da arama çalışmaları yürütmekte ve Kuveyt'in petrol sahalarının geliştirilmesi konusunda faaliyet göstermektedir. Bunlara ilaveten
220 IOCL'nin, petrokimya ve LNG alanında da faaliyetleri bulunmaktadır.

IOCL'nin yavru şirketleriyle, dahil olduğu ortak girişimlerin isimleri ve faaliyet konuları aşağıdaki gibidir:

Tablo 8- IOCL'in Yavru Şirketleri, Ortak Girişimleri ve Bunların Faaliyet Konuları

Şirket Unvanı	Kurulduğu Ülke	İlişki	Hisse Oranı (%)	Faaliyet alanı
Indian Oil Blending Ltd.	Hindistan	Bağlı Şirket	100	Rafinaj
Indianoil Technologies Ltd	Hindistan	Bağlı Şirket	100	Pazarlama
Chennai Petroleum	Hindistan	Bağlı Şirket	52	Rafinaj

Corporation Ltd.				
Bongaigaon Refinery and Petrochemicals Ltd	Hindistan	Bağlı Şirket	74	Rafinaj, Petrokimya
IBP Co. Ltd.	Mauritius	Bağlı Şirket	54	Pazarlama, perakende satış
Indian Oil Mauritius Ltd.	Sri Lanka	Bağlı Şirket	100	Dağıtım
Lanka IOC Ltd.	Hindistan	Bağlı Şirket	75	Pazarlama, Perakende Satış
Indian Strategic Petroleum Reserves Ltd.	Hindistan	Bağlı Şirket	100	Ham Petrol Depolama
Indian Oil Tanking Ltd.	Hindistan	Ortak Girişim	50	Petrol Dolum ve depolama
Lubriol India Pvt. Ltd.	Hindistan	Ortak Girişim	50	Yağlar ve katkı maddeleri
AVI-Oil India Pvt. Ltd.	Hindistan	Ortak Girişim	25	Havacılık yağları
Petronet LNG Ltd.	Hindistan	Ortak Girişim	13	LNG ithalatı ve yeniden gazlaştırma işlemi
IndianOil Petronas Pvt.Ltd.	Hindistan	Ortak Girişim	50	LNG ithalatı ve yeniden gazlaştırma işlemi

IOCL ve iştiraklerinin Türkiye pazarında herhangi bir faaliyeti bulunmamaktadır. Sermaye yapısı aşağıdaki gibidir:

230

Tablo 9-IOCL'nin Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Hindistan Cumhurbaşkanı	82,03
Guajarat Hükümeti	0,12
PSU Şirketi	9,11
Kamu (Çalışanlar dahil)	3,22
Şirketler Birliği	0,27
Bankalar	0,11
Yabancı Kurumsal Yatırımcılar	1,90
Hindistan Finans Kurumları	~0
Hindistan Yatırım Fonları	0,72
Sigorta Şirketleri	2,49
Tröst	~0
Hindistan'da ikamet etmeyenler	0,02
Kliring Üyeleri NSDL/CDSL	0,01
Toplam	100,00

IOCL'in Yönetim Kurulu; S. Behuria, A.M. Uplenchwar, N.K. Nayyar, Jaspal Singh, N.G. Kanan, B.M. Bansal, S.V. Narasimhan, V.C. Agrawal, M.S. Srinivasan, Prabh Das, P.K. Sinha, S.K. Baruha, Vineet Nayyar, V. Ranganathan, V.K. Agarwal, P.M. Sinha, R.S. Sharma'dan oluşmaktadır.

H.1.2.2.2. Çalık Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş. (Çalık Enerji)

240

Çalık Enerji'nin de yer aldığı Çalık Grubu tekstil, inşaat, enerji, finans, telekomünikasyon, pazarlama gibi alanlarda başta Türkiye ve Tükmenistan

gibi çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren bir şirketler grubudur. Çalık Grubu önceleri tekstil sektöründe faaliyet göstermekte iken zaman içinde inşaat, enerji, finans, telekomünikasyon, pazarlama gibi sektörlerde de faaliyet göstermeye başlamıştır. Çalık Grubu'nun özellikle Türkmenistan'da önemli büyüklükte tekstil, inşaat ve enerji alanlarında yatırımları bulunmaktadır.

250 Çalık Enerji, petrol ve doğalgaz arama, enerji tesislerinin inşaatı ve telekomünikasyon alanlarında faaliyet göstermektedir. Çalık Enerji faaliyetlerinin önemli bir kısmını yürüttüğü Türkmenistan'da, Türkmenbaşı Petrol Rafinerisi Enerji Santrali (126 MW), Abadan Enerji Santrali (123 MW), Balkanabat Enerji Santrali'nin (126 MW) inşasını gerçekleştirmiştir. Çalık Enerji halen Türkmenistan'da 250 MW gücündeki Aşkabat Enerji Santrali'nin yapımını gerçekleştirmektedir. Çalık Enerji Türkmenistan Hükümeti ile imzaladığı anlaşma çerçevesinde 2003 yılında Parker Drilling (USA) ile birlikte 2 kule ile 8 kuyu açılması için Batı Türkmenistan'da petrol sondaj faaliyetlerine başlamıştır. Anlaşmaya göre sondaj faaliyetleri 3 yıl süre ile devam edecektir ve anlaşma süresi iki yıl daha uzatılabilecektir. Çalık Enerji ayrıca Türkmenistan'da doğalgaz arama faaliyetinde de bulunmaktadır. Bu kapsamda 5 adet doğalgaz kuyusu açılmıştır ve yeni doğalgaz arama ve kuyu 260 çalışmaları da devam etmektedir. Çalık Enerji'nin doğalgaz alanındaki bir diğer yatırımı da Özelleştirme kapsamında satın alınan Bursagaz Bursa Şehiriçi Doğalgaz Dağıtım Tic. ve Taah A.Ş.'dir (Bursagaz). 2004 yılında özelleştirme yoluyla devralınan Bursa'daki doğalgaz dağıtım şirketi olan Bursagaz'ın 460.000 abonesi bulunmaktadır. Ayrıca Çalık Enerji'nin Rize'de kurulacak 35 MW'lık Adacami Hidroelektrik Santrali için EPDK'dan alınmış 35 yıllık üretim lisansı da bulunmaktadır.

270 Çalık Enerji yukarıda belirtilen enerji alanındaki yatırımları dışında telekomünikasyon sektöründe de faaliyet göstermektedir. Çalık Enerji, uluslararası haberleşme servis lisansına ve GSM lisansına sahip VoIP şirketi yoluyla Türkmenistan'da faaliyette bulunmaktadır. Sermaye yapısı aşağıdaki şekildedir.

Tablo 10- Çalık Enerji'nin Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Çalık Holding A.Ş.	99,68
Gap Güneydoğu A.Ş.	0,20
Ahmet Çalık	0,10
Çiğdem Çalık	0,01
Mahmut Çalık	0,01
Toplam	100

Çalık Enerji Yönetim Kurulu üyeleri; Ahmet Çalık, Mahmut Çalık, Çiğdem Çalık, Erdal Çalık'tır. Çalık Enerji'yi kontrol eden Çalık Holding A.Ş.'nin (Çalık Holding) hemen hemen tamamına Ahmet Çalık sahip bulunmaktadır.

Tablo 11- Çalık Holding A.Ş.'nin Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Ahmet Çalık	100
Mahmut Çalık	~0
Diniye Çalık	~0
Çiğdem Çalık	~0
Mahmut Can Çalık	~0

Gap İnşaat Yatırım ve Dış Ticaret A.Ş.	~0
Toplam	100

280

Ortaklık sözleşmesi gereğince ortak kontrol esasına dayalı olarak kurulan IOCL-Çalık Ortak Girişim Grubu'nun ortaklık yapısı şöyledir:

Tablo 12- IOLC-Çalık Ortak Girişim Grubu'nun Hissedarlık Yapısı

Hissedar	Hisse Oranı (%)
Indian Oil Corporation Limited	51
Çalık Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş.	49
Toplam	100

Çalık Grubu'nun Türkiye'de ilgili ürün pazarlarında ya da etkilenen pazarlarda herhangi bir faaliyeti bulunmamaktadır.

H.1.2.3. Ordu Yardımlaşma Kurumu (OYAK)

290

1 Mart 1961 tarihinde 205 sayılı Yasa ile kurulmuş olan OYAK, özel hukuk hükümlerine bağlı, ağırlıklı TSK mensuplarından oluşan üyelerinin yardımlaşma ve emeklilik fonudur. OYAK'ın 2004 yılı sonu itibarıyla finans, çimento, otomotiv, gıda, kimya ve hizmet sektörlerinde 29'u doğrudan, 16'sı dolaylı toplam 45 iştiraki bulunmaktadır. Bu iştirakler ve OYAK Grubu'nun ortaklık oranları şu şekildedir:

Tablo 13- Oyak'ın Doğrudan Kontrol Ettiği İştirakleri

Şirket	OYAK Grup Payı (%)
Finans Grubu	
Oyak Bank A.Ş.	100,00
Oyak Anker Bank GmbH	100,00
Axa Oyak Holding A.Ş.	50,00
Oyak Yatırım Menkul Değerler A.Ş.	99,44
Oyak Emeklilik A.Ş.	100,00
Halk Finansal Kiralama A.Ş.	46,40
Sanayi Grubu	
Adana Çimento San. T.A.Ş.	57,13
Bolu Çimento San. A.Ş.	51,94
Ünye Çimento San. ve Tic. A.Ş.	52,74
Mardin Çimento San. ve Tic. A.Ş.	55,85
Elazığ Altınova Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	70,00
Oysa Çimento Sanayi ve Ticaret A.Ş.	41,09
Oyka Kağıt Ambalaj San. ve T.A.Ş.	100,00
Oyak Beton Sanayi ve Ticaret A.Ş.	100,00
Oyak-Renault Otomobil Fabrikaları A.Ş.	49,00
İskenderun Enerji Üretim ve Ticaret A.Ş.	49,00
Oyak Enerji San. ve Tic. A.Ş.	100,00
Hektaş Ticaret T.A.Ş.	53,83
Tukaş Gıda San. ve Tic. A.Ş.	72,00
Tam Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.	29,09
Hizmet Grubu	
Mais Motorlu Araçlar İmal ve Satış A.Ş.	51,00
Omsan Lojistik A.Ş.	100,00
Oytaş İç ve Dış Tic. A.Ş.	99,48
Oyak Savunma ve Güvenlik Sistemleri A.Ş.	100,00

Oyak Teknoloji Bilişim ve Kart Hizmetleri A.Ş.	99,97
Oyak Konut İnşaat A.Ş.	75,00
Oyak İnşaat A.Ş.	100,00
Eti Pazarlama ve Sanayi A.Ş.	26,00
Oyak Pazarlama Hizmet ve Turizm A.Ş.	100,00

Tablo 14- Oyak'ın Dolaylı Olarak Kontrol Ettiği İştirakleri

Şirket	OYAK Grup Payı (%)
Finans Grubu	
Oyak Portföy A.Ş.	100,00
European Finance	100,00
Axa Oyak Hayat Sigorta A.Ş.	50,00
Axa Oyak Sigorta A.Ş.	36,25
Sanayi Grubu	
Çimsa A.Ş.	15,70
Oycem	100,00
Hizmet Grubu	
Omsan Gmbh	100,00
Omsan Sarl	100,00
Omsan Lojistik Eood	100,00
Omsan Lojistik Ooo	100,00
Omsan Lojistica	100,00
Omsan Lojistik Mmc	100,00
Azer-Omsan Nakliyat Mmc	51,00
Omfesa Logistics	50,00
Omsan Bv	100,00
Oyak Telekomünikasyon A.Ş.	100,00

300

Kurum'un yönetim kurulu üyeleri ise şöyledir:

Tablo 15- Oyak Yönetim Kurulu Üyeleri

E. Korg. Yıldırım Türker	Yönetim Kurulu Başkanı
J. Tümğ. Mustafa Bıyık	Üye
Tuğa. Mehmet Ali Çınar	Üye
E. Hak. Tuğg. Ahmet Taner Candemir	Üye
Tuğg. Kamil Başoğlu	Üye
Necdet Serin	Üye
Lütfi Fikret Tuncel	Üye
Şerif Coşkun Ulusoy	Üye ve Genel Müdür

OYAK Grubu, bu dosya kapsamında ilgili ürün pazarı ya da etkilenen pazar olarak tanımlanan herhangi bir iş kolunda faaliyet göstermemektedir.

H.2. İlgili Pazar

310

H.2.1. İlgili Ürün Pazarı

Rafinaj aşamaları sonucunda en çok üretilen nihai ürün yelpazesinde; LPG, nafta, benzin, solvent, jet yakıtı, gaz yağı, motorin, kalorifer yakıtı, fuel oil-6, asfalt ve madeni yağ bulunmaktadır. Talep yönünden bakıldığında, bu ürünlerin kullanım amaçları farklıdır, dolayısıyla, tüketim noktasından bakıldığında, farklı pazar tanımlarına esas teşkil edebilecekleri görülmektedir. Ancak, devre konu olan TÜPRAŞ'ın, bu ürünlerin nihai kullanıcıya sunumu noktasında herhangi bir faaliyeti bulunmamaktadır. Dolayısıyla talep yönlü

320 bakış açısı, TÜPRAŞ'ın pazar faaliyetlerinin tanımlanması bakımından yetersizdir.

Arz açısından bakıldığında ise, bir rafineriden çıkacak olan nihai ürünlerin miktarları ve çeşitlerinin, rafinerinin sahip olduğu üniteleri ile teknolojik özelliklerine ve ham petrolün türüne bağlı olduğu, ancak bir rafinerinin mevcut teknolojik yapısında yenilik yapmanın hem yüksek maliyet oluşturması, hem de uzun bir zaman alması sebebiyle, rafinaj işlemine girdi olarak kullanılan ham petrolden hangi çeşit petrol ürününün ne miktarda üretileceğinin daha baştan belli ve sabit olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, bir petrol ürününün üretim miktarını artırmak için girdi olarak kullanılan ham petrol miktarını da arttırmak gerekmektedir ki, bu da diğer petrol ürünlerinden de daha fazla üretilmesi sonucunu doğurmaktadır. Rafineride üretilen petrol ürünlerinin bu şekilde üretim miktarları birbirine bağlı olduğundan bunların "bağlı ürünler" olarak ele alınması gerekmektedir. Bu çerçevede, ilgili ürün pazarı, tüm nihai petrol ürünlerini kapsayacak şekilde "rafinaj pazarı" olarak tespit edilmiştir.

330
340 Bununla birlikte, LPG bakımından, TÜPRAŞ tarafından yapılan üretim Türkiye ihtiyacını karşılamak noktasından çok uzak olduğu için, TÜPRAŞ'ın LPG alanındaki faaliyetleri üretimle sınırlı kalmamış, yurt dışından LPG tedariği konusunda da önemli yatırımlar gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla, LPG de diğer akaryakıt ürünleriyle birlikte "rafinaj pazarı" kapsamında ele alınmakla birlikte, ithalat olanakları ayrıca değerlendirilmiştir.

Dağıtımına ilişkin faaliyetlere bakıldığında ise, TÜPRAŞ'ın bu ürünlerin birçoğunun doğrudan üreticisi (örneğin akaryakıt ürünleri), bazılarının ise hammadde üreticisi (örneğin madeni yağlar) olduğu görülmektedir. Ancak, Türkiye'deki tek rafinaj şirketi konumunda olan TÜPRAŞ, 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu doğrultusunda, dağıtım faaliyetine girmediği sürece, diğer dağıtım şirketlerine doğrudan rakip olarak değerlendirilmesi mümkün gözükmemektedir.

350 Bu durumda; ilgili ürün pazarlarının tanımlanmasında TÜPRAŞ tarafından yürütülen faaliyetler esas alınmakla birlikte, akaryakıt ürünlerine ilişkin dağıtım pazarının, bu dosya bakımından "etkilenen pazarlar" olarak ele alınması uygun görülmektedir. Ancak buradaki etkileşim tek taraflı olmayıp; alıcı konumundaki teşebbüslerde bazı dağıtım şirketlerinin ortaklıkları bulunduğundan, ortaya çıkacak dikey entegrasyon çerçevesinde, TÜPRAŞ'ın pazardaki konumunun da satış işleminden etkileneceği açıktır. TÜPRAŞ'ın akaryakıt faaliyetleriyle ilişkilendirilebilecek olan "etkilenen pazarları" şunlardır;

- 360
- Benzin, motorin ve otogazı içerecek şekilde, "akaryakıt ve otogaz istasyonlarında satılan kara taşıtı yakıtları" dağıtımı,
  - Kalorifer yakıtı, fuel oil no:6, doğalgaz, dökme LPG, doğalgaz ve kömürden oluşan "hane ve işyeri yakıtları" dağıtımı,
  - Jet yakıtı dağıtımı,
  - Gazyağı dağıtımı,
  - Light wax dağıtımı,
  - Madeni yağ dağıtımı.

370 Bununla birlikte, TÜPRAŞ'ın faaliyetleri, bu pazarlara yönelik rafinaj işlemiyle sınırlı değildir. TÜPRAŞ, Petkim Petrokimya Holding A.Ş.'nin iki kompleksinden biri olan Yarımca Kompleksi'ni devralmak suretiyle petrokimya sektöründe faaliyet göstermeye başlamıştır. Şirket, Yarımca Kompleksi Tesisleri'ndeki üretime, Körfez Petrokimya ve Rafineri Müdürlüğü ünvanı altında butadien ekstraksiyon, polistiren(PS), karbon siyahı(KS), polibutadien kauçuk(CBR), stiren butadien kauçuk(SBR) fabrikaları ve yardımcı işletme üniteleri ile devam etmektedir.

380 Bu ürünler sadece Yarımca Kompleksi Tesisleri'nde üretilmekte olup, Petkim Aliağa Kompleksi'nin bunların üretimine bir katkısı bulunmamaktadır. Bu ürünlerden PS, termoplastikler grubuna girmesi sebebiyle, lastik hammaddeleri grubuna giren SBR, CBR ve KS'den ayrılmaktadır. Bu iki ürün grubunun üretim teknolojileri oldukça farklıdır. Hem arz hem de talep ikamesi açısından değerlendirildiğinde; diğer termoplastiklerle dahi ikame edilebilirliği sınırlı olan PS'nin, bu tesislerde üretilen diğer ürünlerle ikame edilemediği anlaşılmıştır.

390 SBR, CBR ve KS'nin ise kullanım alanları açısından kendi aralarında ikameleri mümkün görülmele beraber, bu ürünlerin esasen, birbirlerini tamamlayıcı ürünler oldukları ve kullanıcıların söz konusu hammaddeleri belli karışımlarla kullanarak nihai ürünleri elde ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, bu ürünler için talep ikamesinin mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Her biri ayrı bir fabrikada üretilmekte olan bu ürünlerin üretim teknolojileri birbirinden çok farklıdır. Dolayısıyla, bu ürünlerin arz açısından ikame edilebilirlikleri de bulunmamaktadır.

Yarımca Tesisleri'nde üretilmekte olan bu ürünlerin, kimyasal, fiziksel ve mekanik özellikleri, fiyatları ve üretim prosesleri dikkate alındığında, her ürünün farklı bir pazar oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

400 Doğrudan rafinaj faaliyeti kapsamında olmamakla birlikte, TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesi işleminin kapsadığı bir pazar da DİTAŞ'ın faaliyet gösterdiği taşımacılık alanlarından oluşmaktadır. DİTAŞ, deniz yoluyla ham petrol ve petrol ürünleri taşımacılığında faaliyet göstermektedir. İthalat bakımından önem arz eden bu faaliyetlerin, ayrı bir ilgili ürün pazarı olarak tanımlanması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu çerçevede, özelleştirmeye konu ilgili ürün pazarları;

- 410
- Rafinaj Pazarı,
  - Stiren Butadien Kauçuk (SBR) Pazarı,
  - Polibutadien Kauçuk (CBR) Pazarı,
  - Karbon Siyahı (KS) Pazarı,
  - Denizyolu ile Ham Petrol ve Petrol Ürünleri Taşımacılığı olarak tespit edilmiş,

nihai ürün dağıtımına ilişkin pazarlar ise "etkilenen pazarlar" yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

H.2.2. İlgili Coğrafi Pazar

420

Rafinaj pazarını oluşturan ürünler TÜPRAŞ'ın sahip olduğu dört ayrı rafineride üretilmekte ve her rafineri öncelikli olarak kendi bölgesine satış gerçekleştirmektedir. Ancak, ihtiyaç duyulduğu takdirde, bir rafinerinin ürününün kendi bölgesinin dışına satışı mümkün olabilmektedir. Bunun yanı sıra, söz konusu ürünler dağıtım firmaları aracılığıyla tüm ülke geneline dağıtılmaktadır. Ülke genelinde rafineri kapasitesi açığı bulunması halinde, ithalat da gündeme gelebilmektedir.

430

Yarımca Kompleksi Tesisleri'nde üretilen petrokimya ürünlerini kapsayan diğer ilgili ürün pazarlarını oluşturan ürünler için de farklı bir durum söz konusu değildir. Bu ürünler, Türkiye genelinde, alt pazardaki üreticiler tarafından kullanılmakta ve tüm ülke çapında yaygın olarak ticareti yapılmaktadır. Ayrıca, yurt dışından ithalat da yapılmaktadır.

Gerek refinaj ve gerekse ürünlerinin kullanım alanlarının ülke geneline yayılmış olması ve 4054 sayılı Kanun'un kapsam maddesi göz önüne alındığında, ilgili coğrafi pazar "Türkiye Cumhuriyeti sınırları" olarak belirlenmiştir.

440

Bu durumda, yurt dışı rafineriler ve petrokimya üreticileri "ilgili coğrafi pazar"a doğrudan dahil edilmemekle birlikte; dağıtım şirketleri ve ithalatçılar tarafından yurt dışından gerçekleştirilen nihai ürün ithalat miktarları, "etkilenen pazar" yaklaşımı kapsamında pazar payı hesaplamalarında dikkate alınmaktadır.

450

DİTAŞ'ın faaliyet alanına bakıldığında ise ham petrol ve nihai ürün taşımacılığının, dünya çapında örgütlenmiş ve petrol piyasasındaki arz-talep dengesi çerçevesinde uzak mesafeleri kapsayan bir pazar olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, ilgili coğrafi pazarın Türkiye ile sınırlandırılması, ham petrol ve nihai ürün taşımacılığı bakımından yerinde bir yaklaşım değildir. Ancak, ham petrol ve nihai ürün taşımacılığının dünya çapındaki boyutları dikkate alındığında, DİTAŞ'ın sahip olduğu yalnız iki adet tanker vasıtasıyla taşımacılık pazarında ihmal edilebilir düzeyde bir pazar payına sahip olduğu; bu nedenle dosya konusu özelleştirme işleminin sonuçlandırılabilmesi bakımından daha ayrıntılı bir analize gerek olmadığı görülmüştür.

H.3. Yapılan Tespitler ve Hukuki Değerlendirme

H.3.1. Pazar Yapısı

460

Bildirime konu özelleştirme işleminin Kanun'un 7. maddesi kapsamında ele alınabilmesi için, öncelikle mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesi ya da yeni bir hakim durum yaratılması hususu değerlendirilmelidir. Bu noktada, Kanun'un 7. maddesi kapsamına geçmeden önce gerek ilgili pazarların yapısı gerekse TÜPRAŞ'ın mevcut bir hakim durumunun bulunup bulunmadığına ilişkin tespitler aşağıda sunulmuştur.

H.3.1.1.Rafinaj Pazarı

470

Türkiye'deki toplam hampetrol işleme kapasitesi Mersin'de yer alan ATAŞ rafinerisinin 2004 yılında depolama tesisine dönüştürülmesinin ardından yıllık 32 milyon ton'dan, 27,6 milyon ton'a gerilemiş ve rafinaj pazarında TÜPRAŞ tek üretici olarak kalmıştır.

480

Türkiye, yıllık yaklaşık 2,3 milyon ton seviyesinde olan yerli hampetrol üretimi dışında rafinerilerin ihtiyacı olan hampetrolün hemen hemen tamamını ithal etmektedir. TÜPRAŞ, 2004 yılında 5,6 milyar ABD doları bedel karşılığında, 22,3 milyon ton hampetrol ithal etmiş ve 2,3 milyon ton da yerli petrol alımı gerçekleştirmiştir.

Türkiye hampetrol açısından dışa bağımlı bir ülke konumunda olup, genellikle Rusya, İran, Irak, Libya ve Suudi Arabistan gibi ülkelerden hampetrol ithal etmektedir. TÜPRAŞ, hampetrol temininde istikrar açısından genellikle tedarikçi firmalar ile bir yıllık anlaşmalar yapmakta ve bu anlaşmalar sürenin bitimi ile yeniden müzakere edilmektedir.

490

Rafinaj ile ortaya çıkan nihai ürünler bazında, 2004 yılında Türkiye'deki petrol ürünleri üretimi, tüketimi, ihracat ve ithalatı aşağıdaki şekilde gerçekleşmiştir.

Tablo 16- 2004 Yılı Türkiye Petrol Ürünü Üretimi, Tüketimi, İhracat ve İthalatı

Ürün (Kt)	Üretim	Tüketim	İhracat	İthalat
LPG	749	3.522	611	3.379
Nafta	1.585	1.606	430	448
Benzin	3.372	2.826	1.309	789
Jet Yakıtı / Gaz Yağı	1.810	1.862	41	25
Motorin	7.611	10.947	558	3.905
Kalorifer Yakıtı	875	1.169	---	227
Fuel Oil	5.765	5.252	1.132	623
Asfalt	1.391	1.390	2	---
Makina Yağı	292	625	---	331
HVGO, Solvent ve diğerleri	513	448	390	315
Toplam	23.963	29.647	4.473	10.042

Bu verilere göre Türkiye nihai ürün bazında net ithalatçı durumundadır. 2004 yılında Türkiye'nin toplam petrol ürünleri ithalatı başta LPG, motorin, benzin, fuel oil ve nafta olmak üzere 10 milyon ton civarında gerçekleşmiştir.

500

Esasen hampetrolün işlenmesi sırasında kendiliğinden %3-4 oranında ortaya çıkan bir ürün olan LPG'ye talep çok yüksek oranda gerçekleşmekte ve bu nedenle önemli miktarda LPG ithalatı yapılmaktadır. Ayrıca, 2004 yılında TÜPRAŞ, 7,61 milyon ton'luk motorin üretimi ile 10,95 milyon ton olan ülke ihtiyacının %69,5'ini karşılayabilmiştir.

Dolayısıyla, LPG ve motorin bakımından yurt içi üretimin talebi karşılamadığı dikkati çekmektedir. Bunun yanı sıra, genel olarak petrol ürünlerine ilişkin arz miktarı tüketimi karşılamamakla birlikte, başta benzin ve fuel oil olmak üzere belirli bazı ürünlerde net ihracat görülmektedir.

510 Rafineri bazında bakıldığında, TÜPRAŞ İzmit rafinerisi hemen hemen bütün ürünlerde en yüksek miktarda üretim gerçekleştirmiş, TÜPRAŞ rafinerilerinin toplam üretim değerleri ise bazı ürünlerde %100 olarak gerçekleşirken, diğer ürünlerde de buna yakın üretim yüzdeleri ortaya çıkmıştır. 2005 yılı rakamları henüz bulunmamakla birlikte, ATAŞ'ın kapatılmasının ardından, TÜPRAŞ'ın yurt içi üretim paylarının tüm ürünlerde %100 olacağı bilinmektedir.

Bununla birlikte, Türkiye rafinaj pazarındaki arz-talep dengesi çerçevesinde, TÜPRAŞ'ın Türkiye'deki pazar gücünün görülebilmesi bakımından, yurt içi satışlarının esas alınması gerekmektedir.

520 Ürün bazında yurt içi satış miktarlarında artış ya da azalış yönünde dalgalanmalar gerçekleşmesine rağmen, TÜPRAŞ; toplam üretiminin giderek daha az bir oranını yurt içine satmaya başlamıştır. Bu durum, TÜPRAŞ'ın giderek uluslararası ticarete yöneldiğini göstermekle birlikte, 2004 yılı itibarıyla toplam satışlarının %85'i yurt içi satışlardan oluşmaktadır.

İhracat verilerine göre özellikle benzindeki ihracat giderek artmış ve TÜPRAŞ'ın toplam ihracat miktarının toplam üretimi karşısındaki yeri de giderek büyümüştür. TÜPRAŞ benzinde Türkiye ihtiyacının üzerinde üretim yapmaktadır. Türkiye'nin benzin tüketimi son dokuz yıl içinde azalarak 1995'deki 4,04 milyon ton seviyelerinden 2004'te 2,83 milyon ton seviyesine 530 düşmüştür.

Ancak TÜPRAŞ, Türkiye'de akaryakıt pazarında meydana gelen bu değişime uyarak, özellikle kurşunsuz benzini uzun vadeli ihraç anlaşmaları yoluyla ihraç etme yoluna gitmiştir. TÜPRAŞ'ın talepte meydana gelen dalgalanmalara karşı kendisini korumak ve alternatif pazarlar bulmak amacıyla her geçen yıl daha fazla ihracata yöneldiği görülmektedir.

540 TÜPRAŞ'ın Türkiye'de rafinaj piyasasındaki gücünün tam olarak ifade edilebilmesi ve yüzdesel bir pazar payı olarak ortaya konulabilmesi bakımından, gerek TÜPRAŞ ve gerekse diğer teşebbüsler tarafından gerçekleştirilen ithalat ve ihracat değerleri de dikkate alınmıştır. Nitekim bir taraftan TÜPRAŞ halihazırda büyük bir ithalatçı olarak pazardaki önemini kısmen korumaya çalışırken, diğer yandan öteki teşebbüslerin ithalat olanaklarının gelişmesi ile pazar gücü bir anlamda sınırlanmaktadır.

2004 yılına gelindiğinde TÜPRAŞ'ın, LPG haricinde, ithalat bakımından pek bir önemi kalmadığı anlaşılmaktadır. LPG'de de TÜPRAŞ'ın gerek ithalat ve gerekse üretimden satışlarında azalma gerçekleşmiş olmakla birlikte, söz konusu azalma diğer petrol ürünlerindeki kadar olmayıp, TÜPRAŞ halen 550 tedarikçi ve ithalatçı olarak önemli bir teşebbüs konumundadır.

İthalat ve ihracatın net etkisi dikkate alındığında, tüm akaryakıt ürünlerini kapsayacak şekilde TÜPRAŞ'ın sahip olduğu pazar payının %70,1 olduğu tespit edilmiştir. Pazar payı azalma eğiliminde olmakla birlikte, halihazırda TÜPRAŞ'ın rafinaj pazarı bakımından hakim durumda olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle teklif sahiplerinden Koç-Shell ortaklığının faaliyet alanları

dikkate alınarak, LPG ithalatı ve akaryakıt ürünleri dağıtım pazarları hakkında yapılan ilave değerlendirmeler ve varılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

560 **H.3.1.2. LPG**

TÜPRAŞ'ın üretimi talebin küçük bir bölümünü karşılaması nedeniyle yurtiçi LPG tüketiminin büyük bölümü ithalat yoluyla karşılanmaktadır. LPG ithalatı ise deniz yoluyla gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle LPG ithalatına yönelik tesisler, denizden ikmal yapmanın olanaklı olduğu noktalarda kurulmuştur. Yurtiçinde 50'yi aşan sayıda LPG tedarikçisi olmasına rağmen, bunların birçoğu TÜPRAŞ'tan veya diğer ithalatçı şirketlerden aldıkları LPG'nin dağıtım işini yürütmektedir. İç piyasada, LPG ithalatı yapma imkanı bulunan şirketler TÜPRAŞ, Milangaz, İpragaz, Total Gaz, Habaş, Argaz, Ergaz, Güneygaz ve BP Gaz'dır. Bunlar dışındaki şirketler gerek sermaye gerekse ithalat alt yapısı konusunda yetersiz oldukları için ithalat yapamamaktadırlar. Öte yandan, 2004 yılı verilerine göre; Argaz, Ergaz ve Güneygaz'ın yaptığı ithalat önemsenmeyecek kadar düşüktür.

Türkiye'nin LPG ikmal noktaları, TÜPRAŞ rafinerilerinin konumu ve ithalat olanaklarına göre temel olarak 5 noktada toplanmıştır. Bu noktalar; Trakya (Haramidere-Tekirdağ), Yarımca, Dört Yol, Aliağa ve Samsun'dur. İthalatçı teşebbüslerin tedarik noktalarına göre dağılımı şu şekildedir.

580 - **Trakya:** Boğaz köprülerinden LPG geçişinin yasak olması nedeniyle Trakya bölgesinin ihtiyacı olan LPG'nin TÜPRAŞ'tan veya dış piyasalardan deniz yoluyla getirilmesi gerekmektedir. Bölgeye yapılan LPG ithalatının neredeyse tamamı Aygaz, Total Gaz ve İpragaz tarafından gerçekleştirilmektedir.

- **Yarımca:** TÜPRAŞ'ın İzmit rafinerisinin çevresinde toplanan LPG şirketlerinden bazıları hem TÜPRAŞ üretiminden hem de ithalat yoluyla ikmal yapmaktadırlar. Bu bölgede, TÜPRAŞ hem LPG üreticisi hem de ithalatçısı konumundadır ve TÜPRAŞ dışında, ithalat yapmaya yönelik alt yapıya sahip olan LPG şirketleri Demirören Grubu, Aygaz ve Habaş'tır. İpragaz ise Aygaz alt yapısını kullanarak ithalat yapmaktadır.

590 - **Aliağa:** Ege Bölgesi ve hinterlandının LPG ihtiyacı Aliağa'da toplanan LPG şirketleri tarafından karşılanmaktadır. Bu bölgede LPG şirketlerinin ithalat altyapısı bulunmamaktadır. Aliağa'daki ithalat alt yapısı TÜPRAŞ'ın kontrolündedir. TÜPRAŞ LPG şirketlerinin ihtiyacını üretim ve ithalat yoluyla karşılamaktadır.

- **Dört Yol:** Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin LPG ihtiyacı Dört Yol'da bulunan ikmal tesislerinden ithalat yoluyla karşılanmaktadır. Bu bölgede ithalata yönelik tesisleri olan şirketler İpragaz, Aygaz, Demirören Grubu ve BP Gaz'dır.

600 - **Samsun:** Bu bölgede ithalat alt yapısına sahip olan tek şirket Aygaz'dır.

Bu noktalar dışında TÜPRAŞ Kırıkkale Rafinerisi'nin üretimini pazarlamaya yönelik olarak bu rafineri çevresinde kurulmuş olan LPG dağıtım tesisleri bulunmaktadır. LPG'ye ilişkin üretim, tüketim, ihracat ve ithalat bilgileri şu şekildedir:

Tablo 17- 2004 Yılı Türkiye LPG Üretimi, Tüketimi, İhracat ve İthalatı

(bin ton)	Üretim	Tüketim	İhracat	İthalat
LPG	749	3.522	611	3.379

- 610 3.522 bin ton olarak ifade edilen Türkiye toplam LPG tüketiminin büyük bölümü ithalatla karşılanmakta ve sadece 749 Kt'si yurtiçinde üretilmektedir. Söz konusu veriler 2004 yılına ait olduğundan bu üretimin bir bölümü ATAŞ rafinerisi tarafından gerçekleştirilmiştir.

TÜPRAŞ'ın 2004 yılı LPG üretimi 719,3 Kt seviyesinde gerçekleşmiştir. TÜPRAŞ'ın yıllar itibarıyla LPG satış ve ithalat-ihracat verileri şu şekildedir:

Tablo 18- Yıllar İtibarıyla TÜPRAŞ Yurtiçi LPG Satışları

Ürün (binton)	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LPG	2.726,2	2.976,0	2.887,2	3.555,7	3.044,0	2.567,0	2.125,5	1.605,7

- 620 Tablo 19- Yıllar İtibarıyla TÜPRAŞ Tarafından İthal Edilen Toplam LPG Miktarları

Ürün (binton)	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
LPG	2.021	2.374	2.140	3.092	2.355	1.948	1.389	894

Bu veriler çerçevesinde TÜPRAŞ'ın gerek LPG satış gerekse ithalat miktarlarında son senelerde bir düşüş gözlenmektedir. Bu durum, LPG dağıtım şirketlerinin kendi ithalat altyapılarını kurarak ithalata başlamalarının sonucudur. 2004 yılı sonu itibarıyla TÜPRAŞ, Türkiye LPG tüketiminin %20,4'ünü üretmiş ve ithalatla birlikte %45,6'sını tedarik etmiştir. Türkiye'nin toplam LPG tedarikinde üretici ve ithalatçılara göre dağılım şu şekildedir.

Tablo 20- LPG Tedarik Oranları

Şirket İsmi	Miktar (bin ton)	Pay (%)
TÜPRAŞ (ithalat+üretim)	1.605	39
Aygaz	1.065	26
Total Gaz	215	5
İpragaz	414	10
BP Gaz	216	5
Milangaz	536	13
Diğerleri	46	2
TOPLAM	4097	100

- 630 Genel olarak tüplü-dökme-otogaz şeklinde üçlü bir sınıflandırmaya gidilen LPG'de, 2004 yılı yurt içi satışları bir önceki yıla göre %4,6 oranında artarak yaklaşık 3.760 bin ton olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde tüplü LPG ve otogaz satışlarında sırasıyla %0,1 ve %20,9 oranında bir artış gözlenirken, dökme LPG satışları %11,9 azalmıştır. Toplam LPG satışlarının %48'i tüplü, %37'si otogaz ve %15'i de dökme LPG'den ibarettir.

- 640 LPG dağıtım pazarında 50'nin üzerinde teşebbüs faaliyet göstermekte olup bunların büyük bir bölümü TÜPRAŞ'tan veya ithalatçı şirketlerden aldıkları LPG'yi pazarlamaktadırlar.

H.3.1.3. Diğer Akaryakıt Ürünleri

650 Türkiye akaryakıt ürünleri dağıtım pazarlarının lider teşebbüsü Poaş'tır. Poaş'la birlikte sektörün önde gelen firmaları, dünya çapında dikey bütünleşik yapıya sahip olan Bp ve Shell, ayrıca Total, Turcas ve son yıllarda artan pazar payı ve ithalata yönelik yatırımlarıyla dikkat çeken Opet'dir. Son yıllara kadar bazı yerli firmalarla birlikte sektörde faaliyet gösteren dağıtım şirketlerinin sayısı 10 ile 12 arasında değişmekte iken, özellikle 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun ardından yeni dağıtıcı lisansları verilmiş ve dağıtım şirketi sayısı artmıştır. Bu yapı içinde 2004 yılı itibarıyla dağıtım firmalarının bazı ürünler kapsamındaki satışları ve payları aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 21- Akaryakıt Dağıtım Şirketlerinin 2004 Yılı Petrol Ürünleri Satışları (Ton) ve Pazar Payları (%)

Şirketler	Benzin	P.Payı	Motorin	P.Payı	Kal. Yakıtı	P.Payı	Fuel Oil-6	P.Payı
Poaş	726.768	25,5	3.595.357	36,4	403.129	57,0	973.558	32,0
Turquaz	14.979	0,5	154.455	1,6	3.428	0,5	15.286	0,5
Aytemizler	43.328	1,5	400.805	4,1	61.670	8,7	174.614	5,7
Bölünmez	39.681	1,4	297.763	3,0	15.893	2,2	37.527	1,2
Delta	2.232	0,1	23.798	0,2	833	0,1	9.286	0,3
Altınbaş	23.545	0,8	236.012	2,4	32.022	4,5	84.068	2,8
Full GS	203	0,0	4.338	0,0	1.575	0,2	7.561	0,2
Siyam	2.153	0,1	15.443	0,2	849	0,1	1.707	0,1
Enerji	8.152	0,3	104.778	1,1	17.789	2,5	88.058	2,9
Türkoil	853	0,0	9.955	0,1	799	0,1	1.039	0,0
Erk	9.309	0,3	61.328	0,6	833	0,1	1.148	0,0
BP	565.459	19,8	1.253.999	12,7	55.057	7,8	681.059	22,4
Shell	645.350	22,6	1.433.224	14,5	19.791	2,8	270.690	8,9
Turcas	278.470	9,8	663.475	6,7	4.749	0,7	40.125	1,3
Total	187.256	6,6	725.876	7,3	25.268	3,6	124.768	4,1
Opet	280.208	9,8	776.347	7,9	57.884	8,2	512.172	16,8
Tu-Ta	5.026	0,2	8.606	0,1	39	0,0	-	-
Petline	16.421	0,6	120.585	1,2	5.486	0,8	20.443	0,7
Toplam	2.849.393	100,0	9.886.144	100,0	707.094	100,0	3.043.109	100,0

660 ATAŞ'ın da rafinaj faaliyetlerine son vermesiyle Türkiye akaryakıt dağıtım firmalarının ürün tedarikinde TÜPRAŞ dışındaki tek alternatifleri ithalattır. Bu nedenle akaryakıt dağıtımında bazı teşebbüslerin rekabet stratejilerini ithalata dönük olarak oluşturdukları gözlenmektedir. 2005 yılı itibarıyla sektördeki depolama kapasitesi durumu şu şekildedir:

Tablo 22- Akaryakıt Dağıtım Şirketleri Depolama Kapasiteleri (2005 Yılı İtibarıyla İnşaatı Devam Eden veya Devreye Girmesi Planlananlar da Dahil)

Şirket	Toplam Depolama Kapasitesi (Ton)	Toplam İçindeki Oranı (%)
Altınbaş Petrol ve Tic. A.Ş.	160.814	5,09
Aytemiz Akaryakıt Dağ.ve P. A.Ş.	176.000	5,57
Bölünmez Petrolcülük A.Ş.	34.090	1,08
BP Petrolleri A.Ş.	417.822	13,23
Delta Petrol Ürünleri Tic. A.Ş.	266.000	8,42
Enerji Petrol Ürünleri Tic. A.Ş.	52.954	1,68

GS Petrol Ürünleri Tic. A.Ş.	35.618	1,13
Opet Dış Tic. Nak. ve Ak...	55.483	1,76
Opet Petrolcülük A.Ş.	364.097	11,53
Petline Petrol Ürünleri A.Ş.	47.928	1,52
Petrol Ofisi A.Ş.	679.793	21,52
Siyam Petrolcülük San. ve Tic.	97.500	3,09
The Shell Company of Turkey Ltd.	186.476	5,90
Total Oil Türkiye A.Ş.	243.900	7,72
Turcas Petrol A.Ş.	66.213	2,10
Turkuaz Petrol Ürünleri A.Ş.	38.667	1,22
Tuta Petrolcülük A.Ş.	50.700	1,60
Balpet Petrol Ürünleri Taş. San. ...	40.000	1,27
Best Oil/Selahattin Kaleli Ltd. Şti.	5.000	0,16
Birleşik Petrol A.Ş.	70.000	2,22
Damla Petrol İnşaat Ticaret A.Ş.	5.000	0,16
Yuropet Akaryakıt Dağ. Paz. Ltd...	65.000	2,06
Toplam	3.159.055	100,00

670 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'ndan önce dağıtım şirketi olmak için minimum depolama kapasitesine sahip olunmasını şart koşan ikincil mevzuat, küçük ölçekli çok sayıda deponun ortaya çıkmasına sebep olmuştur. 5015 sayılı Kanun ile getirilen lisanslı depoculuk faaliyetine ilişkin EPDK'ya lisans başvuruları devam etmekle birlikte, mevcut kapasitelerin de ithalat bakımından yeterli seviyede olduğu görülmektedir.

H.3.2. Kanun'un 7. Maddesi Kapsamında Değerlendirme

680 TÜPRAŞ'ın rafinaj pazarındaki net cirosu 2004 yılı için 11.486.965.000 YTL., pazar payı ise %70,1'dir. Dolayısıyla TÜPRAŞ'ın özelleştirme kapsamında devredilmesi işlemi, yalnızca TÜPRAŞ'ın pazar payı ve cirosunun dikkate alınması halinde de gerek 1998/4 sayılı Tebliğ gerekse 1997/1 sayılı Tebliğ kapsamında Rekabet Kurulu'nun iznine tabidir.

690 Birleşme/devralmalara ilişkin 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesinde: *“Bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır.”* hükmüne yer verilmiştir.

Kanun'un 7. maddesince yasaklanan birleşme devralmalarda iki ana husus göze çarpmaktadır:

- hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olması,
- rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurması.

Bu çerçevede, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından Kuruma bildirilen üç teklif sahibinin TÜPRAŞ'ı devralmasına ilişkin değerlendirmeler ve varılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

700 **H.3.2.1. Koç-Shell Ortaklığı**

Özelleştirmeye ilişkin ihalede en yüksek teklif sahibi, Koç-Shell ortaklığı olmuştur. Koç-Shell ortaklığının diğer teklif sahipleri yanında ayırt edici özelliği, bu ortaklığı oluşturan tarafların, ilgili ürün pazarları ve etkilenen pazarlar içinde faaliyetlerinin olması, dolayısıyla devir işleminin dikey ve yatay entegrasyona yol açmasıdır.

Koç-Shell ortak girişim grubunun hissedarlık yapısı aşağıdaki şekildedir:

Tablo 23- Koç-Shell Ortak Girişimi Hissedarlık Yapısı

Hisse Sahibi	Hisse Oranı (%)
Koç Holding A.Ş.	80,0
Aygaz A.Ş.	7,0
Opet Petrolcülük A.Ş.	3,0
The Shell Company of Turkey Ltd.	0,1
Shell Overseas B.V.	9,9
Toplam	100,0

710

Koç-Shell Ortak Girişim Grubu, ihalenin kazanılması halinde, hisseleri satın almak için sermayesinin en az %51'ine sahip olacağı bir anonim şirket kuracaktır. Özelleştirme süreci kapsamında ortak girişim grubunun hukuki çerçevesi, tarafların aralarında imzaladıkları 26 Ağustos 2005 tarihli Ortak Girişim Beyannamesi, Ortak Girişim Anlaşması, Teknik Servis Anlaşması, Ham Petrol Tedarik Anlaşması ve İhracat Anlaşması ile çizilmiştir. "Ortak Girişim Anlaşması"nın tarafları; Koç (Koç Holding A.Ş., Aygaz A.Ş., OPET Petrolcülük A.Ş.) ile Shell (Shell Overseas Investment B.V., The Shell Company of Turkey Limited) şirketleridir.

720

Bu anlaşma çerçevesinde, Koç ve Shell'in müştereken kuracağı teşebbüsün (KSOĞ) sermayesinin %90'ına Koç ve %10'una Shell tarafından sahip olunması hedeflenmektedir. Kurulacak olan bu teşebbüs esas itibarıyla ortak kontrole sahip olmayacak; Koç'un, KSOĞ üzerinde tam kontrolü bulunacaktır. TÜPRAŞ'ın hisselerine sahip olması ve TÜPRAŞ'ı yönetmesi için kurulacak olan KSOĞ'deki tarafların (Koç ve Shell) hak, görev ve mükellefiyetleri, Ortak Girişim Anlaşması ve Hissedarlar Anlaşması'nda belirtilen hüküm ve şartlara göre yürütülecektir.

730

Ortak Girişim Anlaşması'na göre;

-KSOĞ üzerinde Koç tam kontrole sahip olacak, Shell ise 'Azınlık Hakları'na sahip olacaktır.

-KSOĞ'nin Yönetim Kurulu 5 üyeden oluşacak, bunlardan 4'ü Koç tarafından tayin edilecektir.

-'Azınlık Menfaati', KSOĞ'nin hisselerinin %5'ine doğrudan veya dolaylı olarak Shell tarafından sahip olunması anlamına gelecektir.

-Shell 'Azınlık Menfaati'ne sahip olduğu sürece hem KSOĞ hem de TÜPRAŞ'ın yönetim kurulunda en az 1 üye ile temsil edilecektir.

740

-Shell KSOĞ'de 'Azınlık Menfaati'ne sahip olduğu sürece Koç, Shell'in onayı olmaksızın temettü politikasını değiştiremeyecektir.

-Shell KSOG'de 'Azınlık Menfaati'ne sahip olduğu sürece Koç, KSOG'nin ve TÜPRAŞ'ın işlerinin niteliğinde değişiklik yapamayacaktır.

-KSOG ve TÜPRAŞ büyük hissedar Koç tarafından yönetilecek, bununla birlikte TÜPRAŞ'ın bütün üst yönetiminin seçilmesi konusunda önceden Shell'e danışılacaktır.

Ortak Girişim Anlaşması ayrıca Teknik Hizmet Anlaşması (Servis Anlaşması) ve Ham Petrol Tedarik ve İhracat Hizmetleri Anlaşması'na atıflar yapmaktadır.

750 **Servis Anlaşması:** TÜPRAŞ'ın faaliyetlerini desteklemek için belirli bazı teknik danışmanlık ve diğer hizmetlerin Shell tarafından verilmesine ilişkin anlaşmadır.

760 **Ham Petrol Tedarik Hizmetleri Anlaşması:** Shell International Trading and Shipping Company Limited (STASCO) ile TÜPRAŞ arasında imzalanacaktır. Bu anlaşma boyunca TÜPRAŞ, Türkiye'de üretilen ve TÜPRAŞ tarafından sınırlama olmaksızın satın alınabilecek olan ham petrol istisna olmak üzere, Türkiye'deki TÜPRAŞ rafinerileri için gerekli olan bütün ham petrol ve/veya ham madde ihtiyacının en az %40'ını, piyasa koşulları çerçevesinde münhasıran STASCO'dan veya STASCO yoluyla satın alacaktır. Anlaşmanın süresi 3 yıldır.

İhracat Anlaşması: Koç ile STASCO arasında imzalanacak anlaşma ile 1 Ocak 2006'dan itibaren üç yıl süreyle TÜPRAŞ'ın rafinerilerde üretilen ürünlerinin yıllık ihracat miktarının en az %50'sinin satın alınması konusunda "TÜPRAŞ ile Görüşme Hakları" münhasır olarak STASCO'ya verilecektir.

770 Bu anlaşmalarla oluşturulan yapı çerçevesinde, KSOG'nin ve dolayısıyla TÜPRAŞ'ın devir işleminden sonra Koç'un tam kontrolü altında olacağı, Shell'in ise kontrol hakkının bulunmayıp, TÜPRAŞ'da yatırımcı olarak yer aldığı; dolayısıyla, anlaşma "Ortak Girişim Anlaşması" adını taşımakla birlikte, 1997/1 sayılı Tebliğ'in 2. maddesi anlamında bir ortak girişimin söz konusu olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle, Koç- Shell ortaklığının TÜPRAŞ'ı alması sürecinde, Kanun'un 7. maddesi kapsamında yapılacak değerlendirmelerde, konunun Koç-TÜPRAŞ bütünleşmesi olarak ele alınması gerekmektedir. Bu çerçevede, yukarıda sözü edilen hizmet ve tedarik anlaşmaları da TÜPRAŞ ve Shell ya da devir sonrasındaki haliyle Koç ve Shell arasındaki dikey sözleşmeler olup, burada yapılacak yoğunlaşma değerlendirmesiyle doğrudan bağlantısı bulunmamaktadır.

780 Koç'un faaliyet alanlarına bakıldığında, TÜPRAŞ ile gerçekleştireceği bütünleşmenin Kanun'un 7. maddesi kapsamında değerlendirilmesinde iki teşebbüs ön plana çıkmaktadır; OPET ve AYGAZ. İhale sürecinde oluşturulan konsorsiyumda ve devir işlemi gerçekleştirilmek için kurulacak şirkette (KSOG) OPET ve AYGAZ'ın da hisseleri bulunmaktadır.

TÜPRAŞ'ın dağıtım pazarlarında (boru hatları ile dorudan bağlantısı olan müşterilere yaptığı doğrudan satışlar haricinde) faaliyeti bulunmamaktadır.

790 Dolayısıyla devir işleminin “dağıtım pazarlarında” yatay anlamda bir yoğunlaşma doğurmayacağı açıktır.

Bu firmalar söz konusu devralma işlemi kapsamında etkilenen pazarlar olan akaryakıt ve LPG ürünleri dağıtım pazarlarında faaliyetlerini sürdürmekte olup, ithalat faaliyetleri nedeniyle TÜPRAŞ'a “rafinaj” pazarında rakip durumdadırlar.

800 Rafinajda, ATAŞ'ın rafinaj faaliyetlerine son vermesinden sonra pazar yapısı tamamen TÜPRAŞ'ın üretimi ile gerek rafinerilerin gerekse dağıtım firmalarının gerçekleştirdiği petrol ürünleri ithalatına dayanmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'ye yurt dışından petrol ürünleri tedariği noktasında OPET ve AYGAZ'ın payı %20,9 iken, bu oran Türkiye tüketiminin yaklaşık %9'una tekabül etmektedir.

İthalatın TÜPRAŞ üretimine rakip olduğu ve bu anlamda OPET ve AYGAZ'ın TÜPRAŞ'a doğrudan rakip oldukları dikkate alındığında, KOÇ'un TÜPRAŞ'ı devralması ile birlikte TÜPRAŞ'ın mevcut hakim durumunun güçleneceği görülmektedir.

810 Bu durumda, Kanun'un 7. maddesi kapsamında yapılacak değerlendirmede, söz konusu devir işleminin *'rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde'* bir sonuç doğurup doğurmayacağına bakılması gerekmektedir.

Petrol ürünleri ithalatının önünde herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır. Bu noktada önemli husus, sahip olunan ithalata uygun depolama kapasitesi ve lojistiğidir. İthalat imkanları ve lojistiği farklılıklar içerdiğinden, konu LPG ve diğer akaryakıt ürünleri bakımından ayrı ayrı ele alınmıştır.

820 Akaryakıt dağıtım alanında faaliyet gösteren OPET, Fikret Öztürk ve Ailesi ile Koç'un ortak kontrolü altında bulunmaktadır. Akaryakıt ürünleri dağıtım bakımından, siyah ve beyaz ürünlerdeki 2004 yılı pazar payı verilerine göre OPET, beyaz ürünlerde 4. siyah ürünlerde ise 2. en büyük pazar payıyla dağıtım pazarının en büyük aktörü olan POAŞ karşısında rakip konumdadır.

Bu haliyle, akaryakıt ürünleri dağıtım pazarının yapısına bakıldığında altı teşebbüsün pazarın %90'ını oluşturduğu görülmektedir. Bunlar:

-Geçmişte bir kamu teşebbüsü olan ve Türkiye çapında en yaygın bayilik ağına ve aynı zamanda depolama kapasitesine sahip olan POAŞ,

830 -Türkiye pazarında uzun bir geçmişe sahip olan ve dünya petrol endüstrisinde dikey bütünleşik bir yapıda faaliyetlerini sürdüren BP, SHELL ve TOTAL ile geçmişte yabancı ortaklık ile faaliyetlerini sürdürmüş olup halen SHELL ile birleşme çalışmalarını yürütmekte olan TURCAS ve OPET şeklinde sınıflandırılabilir. Bu pazar yapısı içinde akaryakıt dağıtım şirketlerinin sahip olduğu stoklama kapasitelerine ilişkin veriler de değerlendirilmiştir.

POAŞ ile birlikte dağıtımda büyük pay sahibi olan diğer dağıtım şirketleri yanında, Aytemiz ve Delta gibi firmalar da pazar payı sıralamasında önde gelen bazı teşebbüslerden daha büyük depolama kapasitesine sahiptir.

840 5015 sayılı Kanun ile getirilen “Lisanslı Depoculuk” faaliyetleri kapsamında, dağıtım şirketlerinin yanı sıra, tek işi petrol ürünü depolamak olan teşebbüslerin ortaya çıkacağı ve lisanslı depocuların tüm dağıtım şirketlerine hizmet vermek üzere faaliyet gösterecekleri dikkate alındığında, depolama faaliyetlerinin artarak gelişeceği anlaşılmaktadır.

Mevcut duruma bakıldığında da depolama kapasitelerinin ithalat bakımından kullanımında stok devir hızı yüksek olup ve bu anlamda depolama yönüyle ithalatın önünde teknik bir engel bulunmamakta, ayrıca depolama kapasitesinin artırılmasına dönük olarak yeni yatırımlar sürdürülmektedir.

850 Türkiye'nin coğrafi olarak petrol ürünleri ithal imkanları açısından elverişli bir konumda olduğu tespitinden de hareketle; TÜPRAŞ ile OPET'in bütünleşmesinin akaryakıt ürünlerinin tedarikine ilişkin “*rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu*” doğurmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

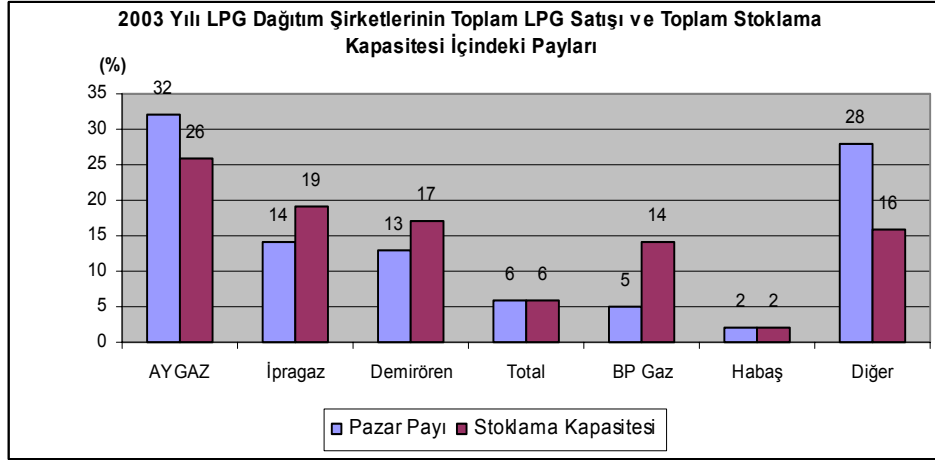
860 Burada dikkate alınması gereken diğer bir değerlendirme ölçütü ise 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu'nun açıkça dikey entegrasyona cevaz vermesi karşısında, TÜPRAŞ tarafından devir sonrasında izlenecek pazar stratejisidir. Her ne kadar, TÜPRAŞ'ın yeni bir dağıtım şirketi kurması ya da küçük dağıtım şirketlerinden birini devralmasına dayalı bir strateji daha rekabetçi model gibi görünse de, dağıtım ağı oluşturmanın maliyeti dikkate alındığında bu modellerin uygulanma şansının oldukça düşük olduğu açıktır.

Bu durumda, TÜPRAŞ'ın, pazar lideri konumunda olmayan ancak pazar payını artırma çabası içinde olan OPET ile dikey bütünleşmesi, özellikle beyaz ürünler bakımından, POAŞ, SHELL ve BP gibi büyük dağıtım şirketleri karşısında rekabetçi bir görünüm arz etmektedir.

870 OPET'in de kendi içinde Öztürk ve Koç ailelerinin ortak kontrolüne dayalı bir şirket olduğu dikkate alındığında; söz konusu dikey bütünleşmenin esnek bir dikey bütünleşme modeli olduğu görülmektedir. Özellikle OPET'in sahip olduğu ithalat lojistiğinin, TÜPRAŞ'ın üretiminin yetersiz olduğu alanlara yönelebileceği dikkate alınarak bu sonuca ulaşılmıştır. Kaldı ki, devir neticesinde Koç ailesinin ya da TÜPRAŞ'ın tam kontrolünde olmayacağından, OPET'in mevcut ortaklık yapısını koruduğu sürece, kendi pazarlama stratejisini sürdüreceği görülmektedir.

880 Dolayısıyla, doğrudan ilgili ürün pazarı içinde yer almasa da, akaryakıt ürünleri dağıtım pazarının yapısı dikkate alındığında; işlem neticesinde OPET'in, dikey bütünleşik yapı dolayısıyla daha da güçlenmiş bir hale gelmesi nedeniyle; devir işlemi, dağıtım pazarı bakımından olumlu bir dolaylı etki de yaratacaktır.

LPG dağıtımındaki pazar yapısına ve depolama kapasitelerine bakıldığında; özellikle AYGAZ, İpragaz ve Demirören Grubu'nun ön plana çıktığı görülmektedir. 2003 yılı verilerine göre pazar payları (toplam LPG'de) ve stoklama kapasiteleri şu şekildedir:

890 Esas itibarıyla LPG, TÜPRAŞ açısından diğer akaryakıt ürünlerinden farklı olarak bir ara ürün olup ihtiyaç fazlasının piyasaya nihai ürün olarak sunulduğu bir alandır. Geçmiş yıllara bakıldığında da TÜPRAŞ LPG sektöründe üretimden çok ithalatçı kimliğiyle ön plana çıkmıştır.

TÜPRAŞ, 2004 yılında üç tedarikçi firmadan olmak üzere Orta Doğu, Kuzey Denizi, Avrupa ve Kuzey Afrika'dan toplam 894 bin ton LPG ithal etmiştir. Bu ithalatlar kapsamında TÜPRAŞ'ın genellikle yabancı LPG tedarikçileri ile birer yıllık anlaşmalar yapmış ve bu ithalatları İzmit ve İzmir Rafinerileri ile Dörtöl tesislerine getirerek, buradan 50'nin üzerinde bağımsız LPG dağıtım şirketine satış gerçekleştirmiştir.

900

Bununla birlikte, son yıllarda LPG dağıtım şirketlerinin doğrudan ithalata yönelmesi, TÜPRAŞ'ın LPG ithalat miktarlarında düşüşe sebep olmuştur. Buna paralel olarak, 1999 yılında TÜPRAŞ'ın satışlarının Türkiye toplam tüketimine oranı %86 iken, bu oran 2004 yılında %45,6 şeklinde gerçekleşmiştir. 2004 yılında Türkiye LPG tüketimi 3.521,8 bin ton olup, TÜPRAŞ'ın toplam LPG üretimi 719,3 bin ton, ithalatı ise 893,5 bin ton'dur. Dolayısıyla, TÜPRAŞ'ın sektörde ithalatçı olarak öneminin görece azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak bu noktada, 2004 yılında TÜPRAŞ dışında ülkeye LPG ithalatının hangi firmalarca gerçekleştirildiği sorusu ortaya çıkmaktadır ki, AYGAZ halihazırdaki en büyük ithalatçıdır.

910

Birlikte ele alındığında, TÜPRAŞ ve AYGAZ Türkiye'ye yapılan toplam LPG ithalatının %58'ini gerçekleştirmektedir. TÜPRAŞ'ın üretimi de hesaba katılarak, 2004 yılında Türkiye piyasasına yapılan LPG tedarikine bakıldığında ise bu oran %65'e gelmektedir.

Daha çok küçük firmalardan oluşan ve sayıları 50'yi bulan LPG dağıtım firmalarının Türkiye toplam LPG satışındaki payları %28 ve toplam stoklama

920 kapasitesi içindeki payları %16 iken, bu firmaların toplam ithalat içindeki payları sadece %1,3 olup, sahip oldukları depolama tesisleri de yerel bazda dağıtım hizmetine yönelik olarak inşa edilen yerel depolardan ibarettir.

Dolayısıyla, LPG sektöründe, dağıtımda 50'nin üzerinde dağıtım şirketi bulunmakla birlikte, üretim ve ithalat yoluyla gerçekleştirilen tedarik faaliyetlerinde, TÜPRAŞ'la birlikte beş dağıtım firmasının %98,7 paya sahip olduğu, diğer dağıtım şirketlerinin, TÜPRAŞ üretiminden yapılacak satışlara ya da ithalata bağımlı oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır.

930 Bu durumda, her ne kadar LPG Piyasası Kanunu'nda eşitler arasında ayrımcılık yapılmaması hükmüne yer verilmiş olsa da, devralan tarafın dağıtımda %32 pay ile pazar lideri olan ve toplam ithalatın %31'ini gerçekleştiren AYGAZ olması dikkate alındığında, TÜPRAŞ tarafından üretilen ve ithal edilen LPG diğer dağıtım şirketleri bakımından önemini korumaktadır.

940 TÜPRAŞ'ın ithalattaki payı, büyük LPG dağıtıcıları karşısında giderek azalıyor olmakla birlikte, geçmişte LPG tedarikinde ortaya çıkan sorunlar neticesinde özellikle İzmir rafinerisinde ortaya konulan uygulama dikkat çekici olup, devir sonrasında LPG tedarikinde meydana gelecek yoğunlaşmanın olumsuz etkilerinin giderilmesi bakımından ilave önlem alınması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

950 İzmir bölgesi için hazırlanan ve halen uygulanmakta olan, TÜPRAŞ ile LPG dağıtım şirketleri arasında imzalanmış 22.6.1992 tarihli "Protokol" çerçevesinde, İzmit tesislerinde yaşanabilecek teknik engeller nedeniyle, yatırım maliyetinin dağıtım şirketlerince karşılanması esasıyla, İzmir rafineri bölgesinde de LPG ithalat tesislerinin inşa edilmesi kararlaştırılmış ve uygulamaya konulmuş olup, 1995 yılından bu yana ithalat TÜPRAŞ tarafından yapılmak üzere dağıtım şirketlerine LPG arzı sürdürülmektedir.

950 Protokol'ün "Protokola Konu Olan Yatırım" başlıklı 3. maddesi'nde tesisler şu şekilde belirlenmiştir: *"TÜPRAŞ, İzmir Rafineri Müdürlüğü arazisi sınırları içinde, detayı müteakip maddelerde gösterilen, I. Hampetrol iskelesine büyük ithal LPG gemilerinin de yanaştırılıp tahliye ettirilmesi için asgari şartlarda teknik olarak gerekli olan 'BİR TAHLİYE HATTI, İKİ ADET 5000M3 LÜK LPG DEPOLAMA KÜRE TANKLARI İLE BUNLARIN MÜTEMMİM CÜZLERİ'NİN YAPILMASI" işidir.*

960 Söz konusu Protokol'de 60 LPG dağıtım firmasının imzası bulunmaktadır. Protokol halen yürürlükte olup dağıtım şirketleri bu bölgede TÜPRAŞ'ın ithal ettiği LPG'yi satın almak suretiyle faaliyetlerini sürdürmektedir.

TÜPRAŞ'ın İzmir Rafinerisi'nden yapmış olduğu satışlar da (ithalat+rafineri üretiminden), ülke genelinde olduğu gibi son yıllarda düşüş göstermekle birlikte, İzmir'den yapılan satışlardaki azalma oranının, Türkiye geneliyle kıyaslandığında daha düşük olduğu tespit edilmiştir ki bu durum dağıtım

970 şirketlerinin bu bölgeden yapılan satışlara daha çok bağımlı olmalarının sonucudur. TÜPRAŞ'ın, dağıtımda pazar lideri ve en büyük ithalatçı konumundaki AYGAZ'ın da içinde yer aldığı Koç Grubu tarafından devralınması halinde, sektörde ithalat olanaklarının öneminin artacağı açıktır.

980 Bu nedenle, söz konusu tesislerin, devir sonrasında dağıtım şirketlerinin doğrudan ithalat yapabilmelerine de imkan tanıyacak esaslar çerçevesinde işletilmesi gerekmektedir. Bölgede diğer dağıtım şirketleri tarafından da LPG ithaline ilişkin lojistik yatırımlar mevcut olup; Protokol kapsamında sürdürülen uygulamaya ilave olarak, söz konusu tesislerin, üç yıl boyunca, diğer teşebbüslerin doğrudan ithalat yapabilmelerine de imkan tanıyacak şekilde kullanımına açılmasının, LPG bakımından rekabetin önemli ölçüde azaltılması riskini ortadan kaldıracağı kanaatine ulaşılmıştır.

980 H.3.2.2. ÇALIK – IOCL Konsorsiyumu

TÜPRAŞ'ın özelleştirilmesi sürecinde Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından Kuruma bildirilen üç teklif sahibinden ikincisi, Hindistan'da petrol piyasasında rafinaj ve dağıtım faaliyeti ile iştigal eden bir kamu kuruluşu olan IOCL ile tekstil, inşaat, enerji, finans, telekomünikasyon, pazarlama gibi alanlarda başta Türkiye ve Türkmenistan olmak üzere çeşitli ülkelerde faaliyet gösteren Çalık Grubu içinde yer alan Çalık Enerji arasındaki ortaklıktır.

990 IOCL ile Çalık Enerji arasındaki ortaklığın çerçevesini belirleyen Ortaklık Anlaşması (Consortium Agreement) taraflarca 29 Ağustos 2005'te imzalanmıştır. Bu anlaşma ile IOCL ve Çalık arasında, TÜPRAŞ'ın devrine ilişkin ihalede beraber teklif vermek ve ihalenin kazanılması halinde TÜPRAŞ'ı işletmek konusundaki hususlar belirlenmektedir. Bu yönde kurulacak olan bir teşebbüste (Special Purpose Vehicle – SPV) IOCL %51 ve Çalık Enerji %49 hisse sahibi olacaktır. SPV'nin yönetim kurulunun 8 üyeden oluşacağı ve IOCL ile Çalık Enerji'nin 4'er yönetim kurulu üyesi bulunduracağı anlaşılmıştır.

1000 Gerek SPV'nin gerekse TÜPRAŞ'ın yönetiminin çerçevesinin belirlendiği anlaşmaya göre; tarafların, doğrudan ya da dolaylı olarak Türkiye hidro-karbon sektöründe faaliyet gösteren bir teşebbüste %5'den fazla hisse sahibi olmayacağı taahhüt edilmektedir. Bununla birlikte, taraflardan birinin bu yönde önüne yatırım imkanı çıkması halinde, bu imkan için sırasıyla SPV, TÜPRAŞ ve diğer tarafa teklifte bulunması, bu teklifin bu taraflarca kabul edilmemesi halinde söz konusu girişimde serbest olacağı belirtilmektedir.

1010 Söz konusu rekabet yasakları, yoğunlaşma doğurucu ortak girişim kapsamında yapılan ortak girişimlerin bir parçası niteliğinde olup, söz konusu devir işlemi bakımından yan sınırlama mahiyetindedir.

Alıcı tarafların ilgili pazarlarda ve etkilenen pazarlarda faaliyetlerinin bulunmamasından dolayı, TÜPRAŞ'ın IOCL-Çalık ortaklığı tarafından devralınması işleminin, mevcut bir hakim durumun el değiştirmesinden ibaret olduğu ve yoğunlaşma riski taşımadığı tespit edilmiş; dolayısıyla, Kanun'un 7. maddesi kapsamında, işleme izin verilmesinde bir sakınca bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

H.3.2.3. OYAK

1020 Halihazırda OYAK'ın ne ilgili ürün pazarında ne de etkilenen pazarlarda faaliyeti bulunmadığından, TÜPRAŞ'ın OYAK tarafından devralınması işleminin yoğunlaşma riski içermediği ve Kanun'un 7. maddesi kapsamında bir sakınca doğurmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

I. SONUÇ

1030 Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre; Özelleştirme kapsam ve programında bulunan TÜPRAŞ'ın %51 oranındaki Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na ait hissesinin, blok satış yöntemiyle özelleştirilmesi için yapılan ihalede en yüksek teklif sahipleri olan;

-Koç-Shell Ortak Girişim Grubu

-Indian Oil Corp.. Ltd. –Çalık Enerji San ve Tic. A.Ş. Ortak Girişim Grubu

-Ordu Yardımlaşma Kurumu Genel Müdürlüğü

1040 İçin, Rekabet Kurumu'na, 1998/4 sayılı "Özelleştirme Yoluyla Devralmaların Hukuki Geçerlilik Kazanabilmeleri İçin Rekabet Kurumu'na Yapılacak Ön Bildirimlerde ve İzin Başvurularında Takip Edilecek Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" çerçevesinde yapılan izin başvurusunun, "4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun" ve 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında değerlendirilmesi neticesinde;

1050 1. TÜPRAŞ'ın, Koç-Shell Ortak Girişim Grubu tarafından devralınmasının, TÜPRAŞ'ın rafinaj pazarındaki mevcut hakim durumunu güçlendireceği, ancak bu durumun, "*İzmir Rafinerisi'nde yer alan LPG ithaline yönelik tesislerin, PROTOKOL çerçevesinde yürütülen uygulamaya ilave olarak, 3 yıl boyunca dağıtım şirketlerinin doğrudan ithalat yapabilmelerine de olanak tanıyacak şekilde kullanıma açılması*" halinde, rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağına ve bu koşulla işleme izin verilmesinde sakınca bulunmadığına OYÇOKLUĞU ile,

1060 2. TÜPRAŞ'ın, Indian Oil Corporation Limited-Çalık Enerji Sanayi ve Ticaret A.Ş. Ortak Girişim Grubu tarafından devralınmasının 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ" kapsamında izne tabi olduğuna, ancak işlem sonunda 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesinde belirtilen nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece ilgili pazarlarda rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığına, dolayısıyla işleme izin verilmesinde sakınca bulunmadığına OYBİRLİĞİ ile,

3. TÜPRAŞ'ın, Ordu Yardımlaşma Kurumu tarafından devralınmasının da 4054 sayılı Kanun'un 7. maddesi ve bu Kanun'a dayanılarak çıkarılan 1997/1 sayılı "Rekabet Kurulu'ndan İzin Alınması Gereken Birleşme ve

1070 Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi olduğuna, ancak işlem sonunda 4054 sayılı Kanun’un 7. maddesinde belirtilen nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece ilgili pazarlarda rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmadığına, dolayısıyla işleme izin verilmesinde sakınca bulunmadığına OYBİRLİĞİ ile,

4. Rafinaj dışındaki ilgili ürün pazarları bakımından, alıcıların hiçbirinin Türkiye’de faaliyetleri bulunmaması nedeniyle, bu pazarlar bakımından yoğunlaşma olmadığına OYBİRLİĞİ ile

karar verilmiştir.

1080

1090

1100

1110

KARŞI OY GEREKÇESİ
(21.10.2005 tarihli ve 05-71/981-270 sayılı Kurul Kararı)

Kararın birinci maddesine aşağıdaki gerekçelerle katılmıyoruz:

a. TÜPRAŞ'ın Koç-Shell Ortak Girişim Grubu tarafından devralınmasının, TÜPRAŞ'ın rafinaj pazarındaki mevcut hakim durumunu güçlendireceği, ancak bu durumun, "İzmir rafinerisinde yer alan LPG ithaline yönelik tesislerin, protokol çerçevesinde yürütülen uygulamaya ilave olarak, 3 yıl boyunca dağıtım şirketlerinin doğrudan ithalat yapabilmelerine de olanak tanıyacak şekilde kullanıma açılması" halinde rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğurmayacağına ve bu koşulla izin verilmesinde sakınca bulunmadığına oyçokluğu ile karar verilmiştir.

Kurul kararında ve karara dayanak teşkil eden 17.10.2005 tarihli İdare raporunda pazarlar genel olarak; rafinaj pazarı ve etkilenen pazarlar şeklinde ele alınarak, rafinaj pazarında hâkim durum güçlenmesi olmakla birlikte, rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunun doğmadığı kabul edilmiştir. Her şeyden önce, rekabetin azalması boyutunun tutarlı bir şekilde yorumlanıp tespiti için, pazarların, rafinaj-ithalat-dağıtım şeklinde sınıflandırılması yerinde olacaktır. Nitekim, raporun birçok yerinde bu pazarlar, yatay-dikey ilişki yönleriyle, fakat "etkilenen pazarlar" başlığı altında ele alınmıştır. İthalatta yatay, dağıtım ve rafinaj pazarlarında dikey bütünleşme ve rekabetin önemli ölçüde azalıp azalmadığının sorgulanması, nihayet izin işleminde alınması gerekli tedbirler veya öngörülecek koşullar bakımından önem taşımaktadır.

b. Raporda ve Kurul kararında; Koç-Shell ortaklığı ve buna ilişkin anlaşma bir Ortak Girişim (OG) olarak nitelendirilmemiş, 4054 sayılı Kanun'un 4 üncü maddesi kapsamında işbirlikçi bir anlaşma şeklinde nitelendirilip, muafiyet şartlarını taşıdığı gerekçesiyle mevzuata aykırı görülmemiştir. Bu değerlendirme veya sonuç, anlaşma metinleri ve öngörülen koşullarla uyuşmadığı veya çeliştiği kadar, rekabet hukuku ilkelerine ve Kurul kararlarına da ters düşmekte, ayrıca muafiyet incelemesi yönüyle de eksikliği ve gerekçesizliği ortaya çıkarmaktadır. 7 nci madde anlamında (OG) veya 4 üncü madde kapsamında anlaşma nitelendirmesinin önemini, rapordan aynen aktardığımız şu tespit çok açık vurgulanmaktadır: "Koç-Shell ortaklığının diğer teklif sahipleri yanında ayırt edici özelliğinin, bu ortaklığı oluşturan tarafların, ilgili ürün pazarları ve etkilenen pazarlar içinde faaliyetlerinin olması, dolayısıyla devir işleminin dikey ve yatay entegrasyona yol açmasıdır." (İdare Raporu s.60)

Raporda ve kararda Koç-Shell Ortak Girişiminin (KSOG), sadece adının OG olduğu, OG'nin unsurlarından ortak kontrolün bulunmadığından hareketle, Kanun'un 7 nci maddesine göre bir OG'den bahsedilemeyeceği sonucuna varılmıştır. Bu tespiti katılmıyoruz. Çünkü %90 ve %10 sermaye paylarına karşılık, anlaşmada Shell'e önemli veto yetkileri tanınmaktadır.

KSOĞ'un yapısı incelendiğinde, Yönetim Kurulunun 5 üyeden oluşacağı, dört üyenin Koç tarafından, bir üyenin ise Shell tarafından atanacağı, sermayenin %5'ine sahip olduğu sürece, Shell'in onayı olmaksızın:

- Temettü politikasının değiştirilemeyeceği,
- KSOĞ'un ve TÜPRAŞ'ın işlerinin niteliğinin değiştirilemeyeceği,
- Tüm üst yönetimin seçilmesi ve atanmasında Shell'e danışılacağı (!)

anlaşılmaktadır. Belirtilen bu üç yetki, ortak girişimlerde ortak kontrole yol açan önemli veto yetkilerindedir. Raporda ve kararda sözü edilen yetkileri sadece bir azınlık hakkı olarak görüp, hukuki açıdan ortak kontrolün kabul edilmemesini gerekçelendiremiyoruz. Gerek AB teori ve uygulamasında, gerekse Türk Rekabet Hukuku literatüründe ve Kurul kararları uygulamasında şirket işlerinin niteliğinde değişiklik yapılması, temettü kararları ve yönetimin birlikte belirlenmesi OG'lerde birer veto yetkisi olarak nitelendirilmektedir (Bkz. Lerzan KAYIHAN, Rekabet Hukuku Uygulamasında Ortak Girişimler, Ank. 2003, s.33 vd., 60 vd. ; 20.01.2003 tarihli ve 343 sayılı "AB Rekabet Hukuku Uygulamaları Işığında Ortak Girişimlerde Ortak Kontrolün Varlığının Belirlenmesi" konusundaki Bilgi Notu, s.14, 19 vd., s.26).

Sonuç olarak KSOĞ yapısı itibariyle bir OG niteliğinde görünmekte, ancak rapor ve karar OG'yi reddederek, 4 üncü madde kapsamında bir anlaşma nitelendirmesini tercih etmektedir. Bir oluşum 7 nci veya 4 üncü madde bağlamında sadece bunlardan biri ile yorumlanabilir. İki nitelendirme yan yana olmaz. Dolayısıyla OG nitelendirilmesine yol açan ve veto hakkı niteliğindeki hükümlerin sözleşmeden çıkarılması gerekir. Kararda çoğunluk görüşüne bu yönüyle katılmadığımız husus, koşul veya tedbir olarak ilgili hükümlerin çikartılmamasıdır.

c. OG anlaşması olarak nitelendirilen anlaşma 4 üncü madde kapsamında düşünülerek, 5 inci maddedeki şartları taşıdığından bahisle, muafiyet olabileceği sonucuna varılmıştır. Raporun 76. sayfasında, sadece Kanun'un 5 inci maddesi şartları sıralanarak anlaşmanın muafiyet alabileceği tespiti yapılmıştır. Bu bağlamda, Shell ile işbirliğine girilmesinin ekonomik ve teknik gelişme sağlayacağı (bünyede Opet ve Aygaz bulunmaktadır), tüketiciyi olumlu etkilemesi, koordinasyon riski içeren bir anlaşma olmasına rağmen, ilgili piyasanın önemli bir bölümünde rekabetin ortadan kalkmadığı, rekabetin zorunlu olandan fazla sınırlanıp sınırlanmadığı hususları ayrıntılı incelenmediği gibi, gerekçeleri de gösterilmemiştir. Sübjektif ve genel bir değerlendirmeye -sadece 5 inci madde şartları sıralanarak- muafiyet verilemeyeceği kanaatindeyiz.

Opet, Aygaz, Shell birlikteliğinde ve buna bağlı olarak TÜPRAŞ adına yeni bir dağıtım şirketi kurulmasında (ki yeni dağıtım şirketi kurulmasında Rekabet Kuruluna bildirim yapılması ve izin alma zorunluluğu yoktur. Sadece EPDK'dan lisans alınacaktır.) %45'lik sınıra rağmen oluşacak bütünleşme, ithalatta yatay, dağıtım ve rafinaj pazarlarında ise dikey bütünleşmelerin oluşturduğu riskler hiç dikkate alınmaksızın, süre sınırı konulmaksızın ve ek bazı koşullar öngörülmezsizin anlaşmaya muafiyet tanınmasını da yerinde görmüyoruz.

Prof. Dr. Zühtü AYTAÇ
Kurul Üyesi

Süreyya ÇAKIN
Kurul Üyesi